

УДК 341 + 124.1: 316.774

МІЖНАРОДНИЙ ПРАВОПОРЯДОК: ДО ПИТАННЯ ПЕРЕДУМОВ, СФЕРИ ВСТАНОВЛЕННЯ І ПЕРІОДИЗАЦІЇ (ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ)

Забара І. М.

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Анотація. *Стаття присвячена розгляду окремих теоретичних аспектів з проблематики міжнародного правопорядку. Автор послідовно досліджує питання передумов становлення міжнародного правопорядку, сферу його встановлення і дії, а також питання періодизації.*

Автор узагальнює доктринальні міжнародно-правові погляди і зазначає, що передумовами становлення міжнародного правопорядку виступає кілька складових (соціальних, політичних, економічних і юридичних), що визначають його існуючий стан і сприяють формуванню, а також звертає увагу на причини, якими вони обґрунтовуються у науці міжнародного права. Автор окремо визначає передумови, що сприяють формуванню сучасного стану міжнародного правопорядку.

З метою характеристики сфери встановлення і дії міжнародного правопорядку, автором розглядаються традиційні доктринальні міжнародно-правові погляди на категорії «світове співтовариство» і «міжнародне співтовариство держав». Разом з тим, автором розглядається і новий підхід, запропонований в науці міжнародного права, відповідно до якого актуальним для міжнародного правопорядку XXI ст. стає нова категорія – «світова спільнота». Автор відмічає, що зміна в теоретичному підході виступає результатом дії не тільки глобальних світових процесів, але й їх тривалого і глибокого наукового осмислення. Разом з тим, автор звертає увагу на те, що теоретичне питання сфери встановлення і дії міжнародного правопорядку охоплює і поширюється на такі категорії, як учасники і сторони міжнародного правопорядку.

Окремо автор звертається і до питання періодизації міжнародного правопорядку. Звертаючи увагу на те, що питання періодизації не були предметом спеціальних наукових досліджень, автор узагальнює нечисленні погляди дослідників. Автор, відмічаючи розбіжності у теоретичних підходах зауважує, що загальним у цих наукових поглядах на питання періодизації є виокремлення для досліджень сучасного періоду «міжнародного правопорядку епохи ООН».

Ключові слова: міжнародний правопорядок, передумови, сфера, світове співтовариство, міжнародне співтовариство держав, світова спільнота, періодизація.

Постановка проблеми. Проблематика міжнародного правопорядку була і залишається однією із складних і дискусійних в сучасній науці міжнародного права. Увага до цього питання, починаючи з шістдесятих років двадцятого сторіччя і до сьогодні обумовлена цілою низкою потреб і інтересів не тільки науки міжнародного права, але й інших наук, що спрямовані на дослідження міжнародних відносин і зовнішньої політики.

Численні підходи до феномену (категорії) міжнародного правопорядку викликають інтерес і до його окремих аспектів.

На сьогодні, одними з актуальних постають питання щодо цілого комплексу таких теоретичних аспектів, які характеризують феномен сучасного міжнародного правопорядку. У зв'язку з цим вартим уваги є дослідження доктринальних поглядів на декілька ключових питань, зокрема у першу чергу тих, що визначають передумови становлення міжнародного правопорядку, сферу його встановлення і дії, а також питання періодизації.

Мета статті – дослідження передумов становлення міжнародного правопорядку, сфери його встановлення і дії, а також питань періодизації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що коло проблемних питань, висвітлених у роботах В. Г. Буткевича, О. В. Буткевич, В. А. Василенко, В. Н. Денісова, В. І. Євінтова, І. І. Лукашука, Є. О. Львової, А. П. Мовчана, В. В. Романової, Н. Є. Тюріної, І. К. Шаова та багатьох інших є доволі широким. Серед розглянутих авторами питань є різні теоретичні аспекти, пов'язані з проблематикою міжнародного правопорядку.

Сучасна спрямованість досліджень цієї проблематики, що продовжує попередню наукову розробку комплексу проблем міжнародного правопорядку, враховує також останні глобальні світові процеси, що впливають на його стан. Результатом цього є зміни в теоретичних підходах до наукових позицій з питання міжнародного правопорядку, що були притаманні науці міжнародного права протягом тривалого часу.

Разом з тим зауважимо, що враховуючи складність питання міжнародного правопорядку, і сьогодні, актуальним продовжує залишатись цілий спектр також його «традиційних» проблем: від понятійної характеристики – до досліджень розвитку у нових правових областях.

Характеризуючи міжнародний правопорядок, у цій статті ми розглянемо окремі «традиційні» теоретичні питання зокрема, щодо передумов становлення міжнародного правопорядку, сфери його встановлення і періодизації та змін, що торкнулись їх в сучасних теоретичних підходах.

Основні результати дослідження.

1. Передумови становлення.

Передумовами становлення міжнародного правопорядку виступає кілька складових, що визначають існуючий стан і сприяють його формуванню. У доктрині звертається увага на те, що «у кожному конкретну історичну епоху правовий порядок у міжнародних відносинах складається на основі чинних в цю епоху принципів і норм міжнародного права, і відповідно, неминуче відображає, як юридичний зміст цих принципів і норм, так і соціально-політичну сутність і направленість приписів міжнародного права даного історичного періоду» [1, с. 12-13]. Грунтуючись на цьому, варто погодитись із думкою І. І. Лукашука про те, що в кожному епоху «міжнародний правопорядок є історично обумовленим» [2, с. 76].

Враховуючи, що погляди на це питання значною мірою співпадають то, узагальнюючи, в якості складових становлення сучасного міжнародного правопорядку, зазначимо наступні передумови, визначені у доктрині міжнародного права:

- *соціально-політичні* (Н. Є. Тюріна (1991 р.), [3, с. 16], (А. П. Мовчан (1996 р.) [1, с. 14], І. К. Шаов (2004 р.) [4, с. 11]),
- *соціально-економічні* (В. Г. Буткевич (1998, 2002 рр.) [5, с. 541], О. В. Задорожній (2014 р.) [6, с. 249],
- *юридичні (спеціально-юридичні, правові)* (Н. Є. Тюріна (1991 р.) [3, с. 16]), А. П. Мовчан (1996 р.) [1, с. 14], В. Г. Буткевич (1998, 2002 рр.) [5, с. 541], І. К. Шаов (2004 р.) [6, с. 11]), О. В. Задорожній (2014 р.) [6, с. 249].

Таке спільне доктринальне бачення передумов становлення міжнародного правопорядку може обґрунтуватись однаковими поглядами на виникнення, становлення і роз-

виток міжнародного права, на яке у свою чергу впливають міжнародно-правові позиції держав. Зокрема, А. П. Мовчан пояснює це такими тенденціями в позиціях держав як «їх намагання до взаємного співробітництва, що продиктовано різними конкретними причинами економічного, політичного та іншого характеру, а також постійною турботою про охорону свого суверенітету і свою політико-економічну незалежність від іноземних посягань і претензій» [1, с. 13].

Враховуючи, що у переважній більшості наукових робіт зміст передумов не розкриваються авторами, а також беручи до уваги те, що формуванню сучасного стану міжнародного правопорядку сприяють свої передумови, на нашу думку, їх варто визначити наступним чином:

- *соціально-економічні передумови* (а) глобалізація і спричинені нею потреби і інтереси світового співтовариства; б) економізація міжнародних відносин та спричинені нею процеси; в) міжнародні екологічні потреби і інтереси світового співтовариства; г) розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та їх всебічний вплив на потреби і інтереси світового співтовариства);

- *політичні передумови*

- а) міжнародні політичні потреби і інтереси світового співтовариства [5, с. 541];

- б) потреби в упорядкуванні міжнародного життя, поведінки держав, народів, міжнародних організацій тощо [5, с. 541]);

- *спеціальні юридичні передумови*

- а) «необхідність правової впорядкованості міждержавних відносин; наявність міжнародного права як сукупності норм і правил поведінки, які утворюють струнку систему; наявність суб'єктів міжнародного права як можливих учасників правового порядку та їхній певний юридичний статус; наявність міжнародно-правових відносин, які поєднуються в цілісну, впорядковану систему; міжнародно-правові методи встановлення та підтримки міжнародно-правового порядку [5, с. 541];

- б) фрагментація сучасного міжнародного права;

- в) регіоналізм сучасного міжнародного права).

Отже, узагальнюючи можна зазначити, що в якості передумов становлення міжнародного правопорядку виступають кілька складових, що визначають його існуючий стан і сприяють його формуванню, погляди на які в доктрині міжнародного права переважно співпадають.

2. *Сфера встановлення і дії міжнародного правопорядку.* Тривалий час вважається, що сферою встановлення і дії міжнародного правопорядку виступає міжнародне співтовариство. Такий підхід є поширеним (Н. Є. Тюріна, І. І. Лукашук, А. П. Мовчан, В. Н. Денісов та ін.) [3, с. 23-25], [7, с. 6-58].

У доктрині звертається увага на те, що з наукової точки зору є необхідним достатньо чітко відрізнити поняття «світове співтовариство» і «міжнародне співтовариство держав» [7, с. 54].

«Сучасне світове співтовариство, – як зазначає В. І. Євінтов, – представляє собою форму існування, спосіб організації достатньо цілісної сукупності взаємодіючих між собою учасників міжнародного спілкування» [7, с. 54]. Водночас, міжнародне співтовариство держав – визначається як «інституціоналізована структура з вертикальними і горизонтальними рівнями зв'язків» [7, с. 55].

Уточнюючи такий підхід, Н. Є. Тюріна зазначає, що «міжнародний правопорядок встановлюється у міжнародному співтоваристві суверенних держав і забезпечує умови існування і функціонування даного співтовариства» [3, с. 32]. При цьому, увага акцентується

на тому, що «головним для міжнародного правопорядку є забезпечення умов існування і функціонування співтовариства держав» [5, с. 542].

Разом з тим, висловлюється думка про те, що актуальним для міжнародного правопорядку XXI ст. стає нова категорія – «світова спільнота» (international community).

О. В. Буткевич, наголошуючи на суттєвих змінах в сучасному розвитку міжнародного права, вказує на «укріплення фактору міжнародної спільноти в міжнародному праві XXI ст.» [8, с. 49]. Зміна в теоретичному підході виступає результатом дії не тільки глобальних світових процесів, але й їх тривалого і глибокого наукового осмислення. Підтримуючи погляди В. Незабитовського, Б. Симма, І. І. Лукашука, Т. Р. Короткого, А. А. Тринідаде Кандадо, Д. Рафаела, слушно зауважується, що «сьогодні перед системою міжнародного права стоїть завдання переходу від класичного етатизму на позиції права світової спільноти з урахуванням інтересів усіх її учасників» [8, с. 49].

Поява фактору світової спільноти та нових задач перед міжнародним правом викликають і відповідні вимоги щодо змін у міжнародному правопорядку. Враховуючи значене, досить обґрунтованою виступає думка про те, що «для міжнародного правопорядку, що став базуватись (враховувати) фактор міжнародної спільноти (і переходить від етатичних цінностей), необхідно виробити і нові принципи правотворення (міжнародні стандарти, м'яке право) і правозастосування, нові підходи до регулювання міжнародних відносин, в т. ч. конфліктних» [8, с. 49].

Отже, можна констатувати, що на початку XXI ст. сфера встановлення і дії міжнародного правопорядку починає еволюціонувати від категорії «міжнародне співтовариство» до нової категорії – «світова спільнота».

Сутністю міжнародної спільноти, як зазначає О. В. Буткевич, «є те, що

1) вона включає в себе всю сукупність суб'єктів міжнародного права
2) на основі загальних інтересів і правових цінностей (перш за все цінності людської особистості – в цьому міжнародна спільнота має гомоцентричний характер),

3) які проявляються в спільних міжнародних загрозах (загроза правам людини, тероризм, збереження довкілля, міжнародний мир і безпека та ін.), інституті спільної спадщини людства, принципах *jus cogens* та нормах *erga omnes* тощо. Правовою основою міжнародної спільноти є міжнародне право, як сукупність положень, спільних, однакових для усіх народів» [8, с. 45]. Особливістю при цьому виступає те, що «в міжнародному праві XXI ст. вирізняється риса, яку констатують майже всі дослідники і практики міжнародного права – міжнародна (світова) спільнота стає визначальним чинником сутності і подальшого розвитку цього права» [8, с. 44].

Разом з тим, варто зауважити, що розвиток такої категорії, як світова спільнота, може стати вагомим чинником не тільки у розвитку міжнародного права, але й значимим чинником у формуванні сучасного міжнародного правопорядку XXI ст., оскільки, як зазначає О. В. Буткевич, «висловлюються ідеї від визнання такої спільноти новим вагомим актором міжнародних відносин, до її визнання суб'єктом міжнародного права» [8, с.44].

Водночас варто звернути увагу на те, що питання сфери встановлення і дії міжнародного правопорядку охоплює і поширюється на такі категорії, як учасники і сторони міжнародного правопорядку. Окремі дослідники пропонують їх розрізняти. Так, на думку В. Г. Буткевича, «учасниками міжнародного правопорядку можуть бути суб'єкти, які володіють міжнародною правосуб'єктністю в повному обсязі або які володіють лише правоздатністю, дієздатністю або деліктоздатністю чи мають специфічний правовий статус у міжнародних відносинах. Тобто учасниками міжнародного правопорядку можуть бути держави (насамперед), а також нації, народи, міжнародні організації (урядові і неурядові),

державо подібні утворення, фізичні особи, транснаціональні компанії та ін.» [5, с. 542]. В свою чергу, «сторонами міжнародного правопорядку є його учасники, які з'являються і зникають, змінюють своє місце та функції в правопорядку, вступають то в одні, то в інші міжнародні правовідносини [5, с. 544]. Разом з тим, зміни стосовно учасників міжнародного правопорядку не можуть бути необмеженими, безконтрольними [5, с. 544].

Таким чином, можна зазначити, що тенденція, яка намітилась у науці міжнародного права щодо поступового переходу від категорії «міжнародне співтовариство» до нової категорії – «світова спільнота», впливатиме значним чином на формування міжнародного правопорядку ХХІ ст. зокрема, у питанні сфери його встановлення і дії.

3. Періодизація міжнародного правопорядку.

Питання періодизації міжнародного правопорядку не були предметом спеціальних наукових досліджень. Разом з тим, в наукових роботах до нього звертались, характеризуючи окремі аспекти міжнародного правопорядку.

Не дивлячись на те, що міжнародне право виступає основою правопорядку і його періодизація мала б відігравати основну роль, у доктрині було висловлено декілька відмінних поглядів.

Загальним у таких поглядах на питання періодизації міжнародного правопорядку є виокремлення кількох періодів, які автори умовно виокремлюють за значущими, на їх думку, критеріями.

Особливістю у таких поглядах є те, що автори в основу поділу на окремі (відмінні) періоди покладають в якості критеріїв доволі різні за природою ознаки або принципи. Зокрема, в основу поділу на окремі періоди були покладені: показники правомірної діяльності суб'єктів міжнародного права, що виступили основою для розмежування періодів за окремими значимими подіями (Н. Є. Тюріна); ідеї справедливості і безпеки, що стали підставою відмежування окремих визначених періодів (І. І. Лукашук); принцип(-и) розвитку міжнародного порядку, що відокремили певні періоди (Л. Міллер).

Вважаємо за потрібне надати коротку характеристику кожному з них.

В основі періодизації, запропонованої Н. Є. Тюріною, за основу взято показники правомірної діяльності суб'єктів міжнародного права [3, с. 21-23]. Наголошуючи на тому, що зміст правомірної діяльності суб'єктів на різних етапах розвитку міжнародного права є неоднаковим, автор доходить висновку про те, що і правопорядок кожного етапу (періоду) має свою специфіку. Виходячи з цього, Н. Є. Тюріна виокремлює: «міжнародний правопорядок дожовтневої епохи, міжнародний правопорядок від Декрету про мир до створення ООН, міжнародний правопорядок епохи ООН» [3, с. 21]. Кожному з них автор надає відповідну характеристику.

Питання періодизації, розглянуті І. І. Лукашуком при дослідженні проблематики міжнародного правопорядку, охопили переважно період ХХ ст. і були зосереджені на характеристиці його концепції (переважно радянської) [2, с. 76-77]. За основу було взято у якості критеріїв ідеї справедливості (період з 1917 р.) і колективної безпеки (період між світовими війнами та повоєнний період). З цих позицій і була надана характеристика цих визначених періодів.

Запропонований Л. Міллером підхід передбачає визначення і використання головного принципу, яким держави користувались для визначення певного порядку у відносинах між собою. Наголошуючи на існуванні у відносинах між державами принципу «дозволяння» (*laisser-faire* – «дозволяти робити») або «невтручання», автор виокремлює відповідний період з середини ХVІІ ст. до першої світової війни, визначивши його як вестфальський (за Вестфальським миром 1648 р.). Принцип міжнародного регулювання, за-

пропонований В. Вільсоном у 1918 р., став основою для виокремлення періоду з часу утворення Ліги Націй до часу сучасної діяльності ООН.

Зазначимо, що висловлені авторські погляди можна вважати спрощеними теоретичними конструкціями для характеристики питання періодизації міжнародного правопорядку. Розбіжності у поглядах не додають єдності у питанні визначення і розуміння періодизації міжнародного правопорядку. Разом з тим відмітимо, що усі зазначені автори окремо виділяють один період – «міжнародний правопорядок епохи ООН» і надають йому власну відповідну характеристику.

Висновки. Таким чином, дослідивши питання щодо передумов становлення міжнародного правопорядку, сфери його встановлення і періодизації варто зазначити наступне:

- в якості передумов становлення міжнародного правопорядку виступають кілька складових, що визначають його існуючий стан і сприяють його формуванню, погляди на які в доктрині міжнародного права переважно співпадають;
- тенденція, яка намітилась у науці міжнародного права щодо поступового переходу від категорії «міжнародне співтовариство» до нової категорії – «світова спільнота», впливатиме значним чином на формування міжнародного правопорядку ХХІ ст. зокрема, у питанні сфери його встановлення і дії;
- питання періодизації міжнародного правопорядку не були предметом спеціальних наукових досліджень; окремі теоретичні погляди свідчать про певні розбіжності у підходах до цього питання; спільним у поглядах є виокремлення періоду «міжнародного правопорядку епохи ООН».

Список використаної літератури

1. Мовчан А. П. Международный правопорядок / А. П. Мовчан. М. : РАН, 1996. – 102 с.
2. Лукашук И. И. Функционирование международного права / И. И. Лукашук. – М. : Наука, 1992. – 224 с.
3. Тюрина Н. Е. Международный правопорядок (современные проекты совершенствования и преобразования) / Н. Е. Тюрина. – Казань, Издательство казанского университета, 1991. – 96 с.
4. Шаов И. К. Международный правопорядок и пути его совершенствования: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Российский университет дружбы народов. – М., 2004. – 19 с.
5. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / за ред. В. Г. Буткевича. – К. : Либідь, 2002. – 608 с.
6. Правопорядок міжнародний / Задорожній О. В. // Українська дипломатична енциклопедія: у 5-ти т. – Х. : Фоліо, 2013. – Т. 4. – 469 с.
7. Евинтов В. И. Международное сообщество и правопорядок (анализ современных концепций) / В. И. Евинтов. – К. : Наукова думка, 1990. – 128 с.
8. Буткевич О. В. Міжнародне право ХХІ ст.: від етатизму до права світової спільноти: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф. [«Міжнародний правопорядок: сучасні проблеми та їх розв'язання. До 125-річчя від Дня народження Володимира Михайловича Корецького»], (Київ, 19. 02. 2015 р.) / Львів: СПОЛОМ, 2015. – С. 43-49.

**INTERNATIONAL LEGAL ORDER: ON THE ISSUE OF PREMISES,
AREAS INSTALLATION AND PERIODIZATION (THEORETICAL ASPECTS)****Zabara I.M.**

PhD in Law, associate professor, Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University.

Abstract. *Article considers some theoretical aspects related to international legal order. By consistently explores issues prerequisites of becoming international legal order, the areas of its installation and operation, as well as the periodization.*

The author summarizes the doctrinal international legal opinions and notes that the prerequisites of becoming international law serves several components (social, political, economic and legal) that determine the current state and contribute to the formation and draws attention to the reasons that justify the science of international law. By separately identifies conditions that contribute to the formation of the current state of international law.

In order to establish the scope and characteristics of the international law, the author considered traditional doctrinal international legal views on the category of «the international society» and «the interstate society». However, the author is considered and a new approach proposed in the science of international law, according to which international law relevant to twenty-first century is a new category – «the international community». The author notes that the change in the theoretical approach serves not only the result of global world processes, but also their long and deep scientific understanding. However, the author points out that the theoretical problem areas and establishment of the international legal order encompasses and extends to categories such as party and members and international legal order.

Separately, the author addresses the issue of periodization and international law. Noting that the issues of periodization have not been the subject of special research, the author summarizes the views of a few researchers. The author, noting the differences in theoretical approaches notes that common in these scientific views on the issue of periodization research is the isolation of the modern period «era of international legal order of the UN».

Key words: *international legal order, premises, areas installation, the world community, the international community, the international community, periodization.*

References

1. Movchan A.P. Mezhdunarodniy pravoporiadok / A. P. Movchan. – M. : RAN, 1996 – 102 s.
2. Lukashuk I. I. Funkzionirovanie mezhdunarodnogo prava / I. I. Lukashuk. – M. : Nauka, 1992. – 224 s.
3. Turina N.E. Mezhdunarodniy pravoporiadok (sovremennye proekty sovershenstvovaniya i preobrazovaniya) / N. E. Turina. – Kazan, Izdatelstvo kazanskogo universiteta, 1991. – 96 s.
4. Shaov I. K. Mezhdunarodniy pravoporiadok i puti ego sovershenstvovaniya: Avtoref. dis. ... kand. urid. nauk: 12.00.10 / Rossiyskiy universitet druzbi narodov. – M., 2004. – 19 s.
5. Mezhdunarodnoe pravo. Osnovi teorii: pidruchnik / za red. V. G. Butkevicha. – K. : Libid, 2002. – 608 s.
6. Pravoporiadok mezhdunarodniy / Zadoroshniy O. V. // Ukrainska diplomatichna enziklopedia: u 5-ti t. – H. Folio, 2013. – T. 4. – 469 s.
7. Evintov V.I. Mezhdunarodnoe soobtschestvo i pravoporiadok (analiz sovremennih konceptiy) / V. I. Evintov. – K. Naukova dumka, 1990. – 128 s.
8. Butkevich O. V. Mezhdunarodnoe pravo XXI st.: vid etatizmy do prava svitovoy spilnoti:zb. materialiv mign. nauk.-prakt.konf. [«Mezhdunarodniy pravoporiadok: suchasni problem ta ih rozv'iazannia. Do 125-richcha vid Dnia narodnennia Volodimira Mihailovicha Korezkogo»] (Kiev, 19.02.2015 r.) / Lviv: SPOLOM, 2015. – S. 43-49.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ПРАВОПОРЯДОК: К ВОПРОСУ ПРЕДПОСЫЛОК, СФЕРЫ УСТАНОВЛЕНИЯ И ПЕРИОДИЗАЦИИ (ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ)

Забара И.Н.

Кандидат юридических наук, доцент кафедры международного права Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Аннотация. *Статья посвящена рассмотрению отдельных теоретических аспектов по проблематике международного правопорядка. Автор последовательно рассматривает вопросы предпосылок становления международного правопорядка, сферу его установления и действия, а также вопросы периодизации.*

Автор обобщает доктринальные международно-правовые взгляды и указывает, что предпосылками становления международного правопорядка выступает несколько составляющих (социальных, политических, экономических, юридических), которые определяют его существующее состояние и содействуют его формированию, а также обращает внимание на причины, которыми они обосновываются в науке международного права. Автор отдельно определяет предпосылки, которые влияют на формирование современного состояния международного правопорядка.

С целью характеристики сферы установления и действия международного права, автором рассматриваются традиционные доктринальные международно-правовые взгляды на категории «мировое сообщество» и «международное сообщество государств». Вместе с тем, автором рассматривается и новый подход, предложенный в науке международного права, в соответствии с которым актуальным для международного правопорядка XXI ст. становится новая категория – «всемирное сообщество». Автор отмечает, что изменения в теоретическом подходе выступают результатом действия не только глобальных мировых процессов, но и долгого и глубокого научного осмысления. Вместе с тем, автор обращает внимание на то, что теоретические вопросы установления и действия международного правопорядка распространяются и на такие категории, как участники и стороны международного правопорядка.

Отдельно автор обращается и к вопросу периодизации международного правопорядка. Обращая внимание на то, что вопросы периодизации не были предметом специальных научных исследований, автор обобщает немногочисленные взгляды исследователей. Автор, отмечая расхождения в теоретических подходах отмечает, что общим в этих научных взглядах по вопросу периодизации является выделение для исследований современного периода «международного правопорядка эпохи ООН».

Ключевые слова: *международный правопорядок, предпосылки, сфера, мировое сообщество, международное сообщество государств, всемирное сообщество, периодизация.*